

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 387/2024-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Prima banka Slovensko, a.s.**, IČO 31 575 951, Hodžova 11, Žilina, zastúpenej SEDLAČKO & PARTNERS, s.r.o., Štefánikova 8, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave č. k. 26CoE/59/2022-41 z 12. apríla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. júna 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Požaduje tiež náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Skutkové východiská

2. Sťažovateľka vystupuje pred okresným súdom v exekučnom konaní vedenom pod sp. zn. 9Er/534/2016 o vymoženie 8 692,71 eur s príslušenstvom v postavení oprávnenej. Exekučným titulom je rozhodcovský rozsudok Stáleho rozhodcovského súdu Slovenskej bankovej asociácie zriadený Slovenskou bankovou asociáciou so sídlom v Bratislave sp. zn. II/2014-7318 zo 16. septembra 2015 (ďalej aj „rozhodcovský rozsudok“ alebo „exekučný titul“).

3. Okresný súd uznesením zo 16. júna 2021 zamietol žiadosť súdneho exekútora o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie, keď dospel k záveru, že rozhodcovská doložka, ktorá mala založiť právomoc rozhodcovského súdu rozhodovať spory medzi sťažovateľkou a povinnou, je

neprijateľnou zmluvnou podmienkou, keďže nebola individuálne dojednaná a spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech povinnej – spotrebiteľky. Neprijateľná zmluvná podmienka je neplatná, rozhodcovská doložka teda nezaložila právomoc rozhodcovského súdu. Rozhodcovský rozsudok je nulitný, čím je daný rozpor exekučného titulu so zákonom.

4. Proti uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka odvolanie. Krajský súd uznesením č. k. 26CoE/59/2022-41 z 12. apríla 2023 uznesenie okresného súdu potvrdil. Konštatoval, že rozhodcovské doložky boli súčasťou zmluvy o spotrebnom úvere č. 375583 uzavretej 26. januára 2010 a zmluvy o bežnom účte č. 33700067505/3100 uzavretej 15. júla 2009. Predmetné zmluvy spĺňajú kritériá stanovené ustanovením § 52 Občianskeho zákonníka. Rozhodcovská doložka znemožňuje povinnej dosiahnuť rozhodovanie sporu štátnym súdom, pretože žalobu podáva takmer vždy dodávateľ. Takto dojednaná rozhodcovská doložka spôsobuje hrubú jednostrannú výhodnosť pre dodávateľa, pretože výber rozhodcu dodávateľom bol obsahom zmluvy, ktorá je dodávateľom vopred pripravená, a spotrebiteľ nemal možnosť obsah zmluvy, a teda ani rozhodcovskej doložky ovplyvniť, mohol ju ako celok len prijať alebo odmietnuť. Samotná skutočnosť, že spotrebiteľ pri podpise zmluvy začiarkol, že s takouto zmluvnou podmienkou súhlasí, neznamena, že bola individuálne dohodnutá. Jednak nie je zrejmé, či sa mohol slobodne rozhodnúť, či s touto zmluvnou podmienkou súhlasí, alebo tak urobil na pokyn pracovníka banky, a jednak, či bol poučený, čo táto zmluvná podmienka znamená, keďže v samotnej rozhodcovskej doložke nie sú uvedené dôsledky tejto zmluvnej podmienky. Rozhodcovská doložka bola uzatváraná v čase uzatvorenia samotnej zmluvy, nie je zrejmé, kto začiarkol políčko súhlasí, či to bol naozaj spotrebiteľ, či si vo formulárovej zmluve všimol rozhodcovskú doložku, či by zmluva bola uzatvorená aj v prípade, ak by spotrebiteľ s rozhodcovskou doložkou nesúhlasil. Nie je teda možné jednoznačne odvodiť, že bankou bol návrh na uzavretie rozhodcovskej doložky ponúknutý dlžníkovi (povinnej) a tento mal možnosť tento návrh prijať, ale aj odmietnuť.

III.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka namieta, že pri uzatváraní oboch zmlúv veriteľ v súlade s § 93b ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom v čase kontraktácie (ďalej len „zákon o bankách“), plniac si svoju zákonnú povinnosť, ponúkol dlžníčke neodvolateľný návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy vo forme rozhodcovskej doložky. Dlžníčka mala možnosť pri podpise zmlúv tento návrh odmietnuť vyznačením políčka v príslušnom zmluvnom ustanovení. Rozhodnutie o prijatí alebo neprijatí rozhodcovskej doložky tak bolo výlučne na dlžníčke ako klientke banky. Vzhľadom na skutočnosť, že dlžníčka vyznačila v zmluvných ustanoveniach súhlas, zmluvné strany platne uzavreli rozhodcovskú zmluvu. Vzhľadom na garantované rovnocenné postavenie sporových strán v konaní pred rozhodcovským súdom nie je rozhodcovská doložka spôsobilá viesť k značnej procesnej nevýhode jednej zo strán. Nepochybne bola dlžníčke daná možnosť výberu medzi tým, či o vzájomných sporoch zo zmluvy bude rozhodovať rozhodcovský alebo všeobecný súd. Podľa rozhodovacej praxe pre platnosť rozhodcovskej doložky v spotrebiteľskej zmluve stačí, aby mal spotrebiteľ možnosť vyjadriť s ňou nesúhlas. Exekučné súdy nezohľadnili, ako by nárok sťažovateľa (resp. jeho právneho predchodcu) na zaplatenie pohľadávky posúdil všeobecný súd. Všeobecný súd by s najväčšou pravdepodobnosťou zaviazal dlžníčku na rovnaké plnenie ako rozhodcovský súd. V skutkovo

obdobnej veci (kde ustanovenie malo dokonca podobu „opt-out“, t. j. pre spotrebiteľa bolo neprehľadnejšie) už medzičasom prijali rozhodnutia Najvyšší súd Slovenskej republiky a ústavný súd (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 80/2017 z 26. júla 2018 a nadväzujúci nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 438/2018 z 11. júna 2019, uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo 125/2019 z 28. októbra 2020), pričom zhodne vyhodnotili, že takáto doložka nemá charakter neprijateľnej zmluvnej podmienky. Krajský súd ignoroval odvolaciu argumentáciu sťažovateľky a odklon od rozhodnutí nadriadených súdov odôvodnil marginálnym rozdielom v texte dojednanej rozhodcovskej doložky.

6. Bez ohľadu na závery exekučných súdov o neplatnosti doložiek bola rozhodcovským rozsudkom zrejme vytvorená prekážka *rei iudicatae*. Sťažovateľka preto nemá možnosť uplatniť svoj nárok voči dlžníčke na všeobecnom súde. Ak by aj záver o nulitnosti rozhodcovského rozsudku nevytváral prekážku *rei iudicatae*, pozícia veriteľa by sa nezlepšila. Súd by v zmysle § 54a Občianskeho zákonníka žalobu zamietol pre premlčanie nároku. Prevažnú časť uplynutej premlčacej lehoty pritom možno pričítať pomalému postupu exekučných súdov. Od momentu podania návrhu na vykonanie exekúcie do právoplatného rozhodnutia o žiadosti súdneho exekútora na vydanie poverenia uplynulo viac ako sedem rokov.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto preskúmava len to, či orgán verejnej moci ten-ktorý zákon nevyložil spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

8. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

9. Za zjavne neopodstatnenú možno považovať ústavnú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej realnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (IV. ÚS 92/04, III. ÚS 168/05).

10. Ústavný súd upriamuje pozornosť na skutočnosť, že pri spotrebiteľských zmluvách sa uplatňuje vyvrátiteľná domnienka, že zmluvná podmienka nebola dojednaná individuálne. Dôkazné bremeno preukázania opaku zaťažuje dodávateľa (§ 53 ods. 3 Občianskeho zákonníka).

11. Rozhodcovská zmluva uzavretá so spotrebiteľom, ak má byť právom akceptovateľná ako prejav zmluvnej autonómie, musí byť výsledkom slobodnej vôle oboch zmluvných strán. Slobodná vôľa vyžaduje informácie o možnosti voľby medzi viacerými riešeniami a informácie o tom, čo tá ktorá voľba konkrétne znamená (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6MCdo/9/2012, sp. zn. 4MCdo/15/2012, sp. zn. 6ECdo/273/2013).

12. Krajský súd v napadnutom uznesení k absencii individuálneho dojednania rozhodcovskej doložky zakomponovanej do textu spotrebiteľskej zmluvy konštatoval, že samotná skutočnosť, že spotrebiteľ pri podpise zmluvy začiarkol, že s takouto zmluvnou podmienkou súhlasí, neznamená, že bola individuálne dohodnutá. Nie je totiž zrejmé, či sa mohol slobodne rozhodnúť, či s touto zmluvnou podmienkou súhlasí, alebo tak urobil na pokyn pracovníka banky, a jednak, či bol poučený, čo táto zmluvná podmienka znamená, keďže v samotnej rozhodcovskej doložke nie sú uvedené dôsledky tejto zmluvnej podmienky. Rozhodcovská doložka bola dojednaná ako súčasť formulárovej zmluvy, pričom formulár v texte rozhodcovskej doložky obsahoval možnosti súhlasí/nesúhlasí. Rozhodcovská doložka bola uzatváraná v čase uzatvorenia samotnej zmluvy, nie je zrejmé, kto začiarkol políčko súhlasí, či to bol naozaj spotrebiteľ, či si vo formulárovej zmluve všimol rozhodcovskú doložku, či by zmluva bola uzatvorená aj v prípade, ak by spotrebiteľ s rozhodcovskou doložkou nesúhlasil. Nie je teda možné jednoznačne odvodiť, že bankou bol návrh na uzavretie rozhodcovskej doložky ponúknutý dlžníkovi (povinnému) a tento mal možnosť tento návrh prijať, ale aj odmietnuť.

13. Krajský súd tiež uviedol, že rozhodcovská doložka znemožňuje povinnej dosiahnuť rozhodovanie sporu štátnym súdom, pretože žalobu podáva takmer vždy dodávateľ. Takto dojednaná rozhodcovská doložka spôsobuje hrubú jednostrannú výhodnosť pre dodávateľa, pretože výber rozhodcu dodávateľom bol obsahom zmluvy, ktorá je dodávateľom vopred pripravená, a spotrebiteľ nemal možnosť obsah zmluvy, a teda ani rozhodcovskej doložky ovplyvniť, mohol ju ako celok len prijať alebo odmietnuť. Ústavný súd dodáva, že na uvedené poukázal už okresný súd (pričom na odôvodnenie uznesenia krajského súdu a uznesenia okresného súdu je nutné nazerať ako na celok, pozn.), keď konštatoval, že možnosť voľby príslušného súdu zo strany povinného – spotrebiteľa je prakticky nemožná a vylúčená, pretože pri majetkových sporoch vyplývajúcich zo zmlúv, ako je zmluva o úvere, je žalobcom takmer vždy len dodávateľ, a je teda pochopiteľné, že ako žalobca uprednostní ním zvolený rozhodcovský súd/rozhodcu, a to aj na úkor spotrebiteľa. Okresný súd poukázal na ustanovenie § 53 ods. 4 písm. r) Občianskeho zákonníka (v znení účinnom v čase uzavretia spotrebiteľských zmlúv), v zmysle ktorého za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä ustanovenia, ktoré vyžadujú v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní.

14. Ústavný súd konštatuje, že nezistil, že by výklad a závery krajského súdu v napadnutom uznesení boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplývajú z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Krajský súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil dôvody, pre ktoré sa stotožnil s uznesením okresného súdu o zamietnutí žiadosti o vykonanie exekúcie a pre ktoré vyhodnotil odvolanie sťažovateľky ako nedôvodné. Úvahy krajského súdu sú dostatočné pre vyvodenie záveru, že v prerokovanej veci nejde o extrémny nesúlads medzi skutkovým stavom a závermi krajského súdu. Krajský súd sa námietkami sťažovateľky zaoberal v rozsahu, ktorý postačuje na konštatovanie, že závery krajského súdu sú logické a v tomto ohľade sťažovateľka dostala odpoveď na všetky podstatné okolnosti jej právnej veci.

15. Sťažovateľka namieta odňatie spravodlivosti napadnutým uznesením v dôsledku dĺžky rozhodovania všeobecných súdov, pretože takto jej už uplynula premlčacia lehota a bola vytvorená prekážka *rei iudicatae*. Sťažovateľka však v ústavnej sťažnosti nenamieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy by došlo vtedy, ak by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, ak by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu (žalobe) fyzickej osoby alebo právnickej osoby (I. ÚS 35/98, II. ÚS 8/01).

16. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (resp. podľa obdobného práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) nespadá pod ochranu čl. 46 ods. 1 ústavy, ibaže by namietané porušenie tohto základného práva dosahovalo takú intenzitu, že by s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti daného prípadu (najmä predmet konania, teda čo je pre sťažovateľa v stávke) bolo možné uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (napr. II. ÚS 8/01, II. ÚS 132/2010, IV. ÚS 242/07, IV. ÚS 82/2014). Podľa názoru ústavného súdu o takýto prípad vo veci sťažovateľky nejde, a preto túto námietku považuje za zjavne neopodstatnenú.

17. Pokiaľ ide o argumentáciu sťažovateľky, že krajský súd porušil princíp právnej istoty, poukazujúc pritom na uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/80/2017 z 26. júla 2018, sp. zn. 8Cdo/125/2019 z 28. októbra 2020 a nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 438/2018 z 11. júna 2019, ústavný súd uvádza, že jeho úlohou nie je zjednocovať rozhodovaciu prax všeobecných súdov, tá patrí odvolacím súdom a predovšetkým najvyššiemu súdu. Podstatné je, či sú aj prípadné odlišné názory všeobecných súdov ústavne konformné a ak sú, niet dôvodu na to, aby ústavný súd do takýchto záverov zasiahol (I. ÚS 56/2017). Ústavný súd v tomto smere poukazuje na uznesenie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 366/2021, ktorým v obdobnej veci sťažovateľky odmietol jej ústavnú sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú.

18. V rámci predbežného prerokovania veci ústavný súd dospel k záveru o nedostatku relevantnej súvislosti medzi napadnutým uznesením krajského súdu a označeným základným právom sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 46 ods. 1 ústavy a právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto jej ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ako zjavne neopodstatnenú.

19. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi uplatnenými v ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. augusta 2024

Robert Šorl
predseda senátu